

POVEZANOST PERSPEKTIVNOSTI REGIJA, MIGRACIJSKIH NAMJERA MLADIH I AKTIVNE POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA

SAŽETAK

Cilj aktivne politike zapošljavanja je omogućiti mladim ljudima što brži ulazak na tržište rada i stjecanje prvog radnog iskustva odmah nakon završetka formalnog obrazovanja. Sukladno dosadašnjim istraživanjima, već tijekom studiranja mladi ljudi razmišljaju o migracijama kao o "vlastitoj strategiji" za prevladavanje nepovoljnih ekonomskih okolnosti s kojima se suočavaju, te o potrebi financijskog osamostaljenja. U istraživanju je definirano pet hipoteza vezanih za mlade i njihove migracijske namjere, perspektivnost regija u kojima žive, procjenu razine obiteljskog dohotka, procjenu adekvatnosti mjera Aktivne politike zapošljavanja za mlade. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da mladi čije obitelji ostvaruju veće mjesečne prihode iskazuju veće zadovoljstvo perspektivnošću regija iz kojih potječu i iskazuju veću namjere ostanka u svome mjestu prebivališta (nakon završetka visokog obrazovanja), iskazuju veće zadovoljstvo mjerama Aktivne politike zapošljavanja, iskazuju nižu namjeru migriranja u druge zemlje. S druge strane, mladi kojima je izražena potreba da se što prije financijski osamostale iskazuju veću namjere migriranja nakon završetka visokog obrazovanja u druge zemlje koje ih privlače. U svjetlu nedostatka radne snage zbog dosadašnjih migracija stanovništva u druge, razvijenije zemlje Europske unije i svijeta, rezultate istraživanja trebaju razmotriti nositelji javnih politika, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave te poslodavci. Iako je provedeno u pandemijskoj 2020. godini, istraživanje je u skladu s prethodnim istraživanjima drugih autora o razlozima migracija mladih, što upućuje na zaključak o potvrdi dosadašnjih migracijskih obrazaca stanovništva. U ovom slučaju, to su migracijske namjere mladih ljudi koji se školuju u sustavu visokog obrazovanja.

Ključne riječi: aktivna politika zapošljavanja; financijska samostalnost; migracijske namjere; mladi; perspektivnost regije.

1. UVOD

U istraživanjima se termin odljev mozгова pojavljuje šezdesetih godina prošlog stoljeća, a najvažnija posljedica koja se pojavljuje odnosi se na nepovoljni omjer između ulaganja u visoko obrazovanje i izostanka učinka jer ulaganje ne doprinosi nužno ekonomskom rastu zemlje koja ulaže u obrazovanje ako visoko obrazovano stanovništvo putem migracija napusti zemlju (Carrington i Detragiache, 1999).

Cilj aktivne politike zapošljavanja je olakšati mladima ulazak na tržište rada na razini Europske unije. Cilj ove politike je ponuditi mladima kvalitetno zaposlenje u što kraćem roku nakon završetka školovanja. Regionalne nejednakosti prisutne su na cijelom području Europske unije i one posebno pogađaju mlade ljude bez radnog iskustva. Mladi u Republici Hrvatskoj žive na područjima s različitim indeksima razvijenosti. To se posebno odnosi na ruralna područja koja čine glavninu područja

u Republici Hrvatskoj. Prisutan je većegodišnji fenomen migracija, a mladi ljudi su skloni migracijama. Pružanje prilike za stjecanje prvog radnog iskustva te financijsko osamostaljivanje nužno je za zadržavanje mladih ljudi.

Razvijene zemlje poput Kanade, Sjedinjenih Američkih Država, Australije i Velike Britanije svojim migracijskim politikama nastoje privući visoko obrazovano stanovništvo drugih zemalja (Kosłowski, 2013).

Izučavanje migracijskih kretanja i fenomena migracija visoko obrazovanih stručnjaka intenziviralo se u protekla dva desetljeća. Zemlje poput Hrvatske, Rumunjske i Bugarske gube stručnjake jer oni nakon stečene kvalifikacije na teret matične zemlje odlaze u razvijene zemlje zapadne Europe. Na temelju izvješća Svjetske banke, navedene tri zemlje ubrajaju se u zemlje neto izvoznice ljudskih resursa. Svjetska banka sugerira određena poboljšanja kako bi se problem odseljavanja visoko obrazovanih stručnjaka ublažio, a neka od predloženih su: oblikovanje politika koje pružaju povlastice potencijalnim migrantima, unaprjeđenje kvalitete rada vlade i jačanje institucija (World Bank, 2019).

Migracije stanovništva i niska stopa fertiliteta ubrajaju se u ključne čimbenike demografskih kretanja u Republici Hrvatskoj (također i u Bugarskoj, Republici Češkoj, Rumunjskoj, Latviji, Poljskoj, Litvi, Mađarskoj, Sloveniji i Estoniji). Sukladno prognozama rasta Europske komisije vezano za kretanje populacije stanovništva u Republici Hrvatskoj, do 2060. godine očekuje se smanjenje broja stanovništva od 19.1 do 20.4%. Navedeni razlog je migracija stanovništva, čime se Republika Hrvatsku svrstava u skupine zemalja s najvišim procijenjenim stopama odseljavanja domicilnog stanovništva. Osim prisutnih očekivanih negativnih utjecaja odseljavanja, pokazatelj koji također zabrinjava jest projekcija udjela obrazovanih do 2060. godine. Sukladno procjeni, polovina zemalja EU28 će 2060. godine imati minimalno 50% stanovništva starosti 25+ godina koji imaju barem post-sekundarno obrazovanje, dok je taj pokazatelj za Republiku Hrvatsku procijenjen na 37%, što ukazuje na zaostajanje udjela domaće populacije sa zavr-

šenim tercijarnim obrazovanjem u usporedbi s prosjekom EU28 (European Commission, Joint Research Centre, 2018).

2. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Ekonomisti izučavaju tzv. potisne i privlačne čimbenike migracija. U potisne čimbenike ubrajaju se (Kainth, 2010): manjak mogućnosti zaposlenja, niske plaće radnika, nerazvijenost krajeva u kojima ljudi žive, nedovoljno prilika za napredovanje, loša ekonomska situacija u obitelji, i malo radnih mjesta za koje su mladi ljudi zainteresirani. Kao privlačni čimbenici migracija u inozemstvo navode se prilike za rad na radnim mjestima koja su mladim ljudima atraktivna, veće plaće te prilike za stjecanje financijske samostalnosti. Slično je navedeno u izvješću Svjetske banke (World Bank, 2019).

Uobičajeno je da radna snaga migrira u zemlje čiji su ekonomski rezultati povoljniji nego u domicilnoj zemlji (Pitó, 2015).

Dominantan socijalni status je niži u slabije razvijenijim regijama (Bogardi, 2015). Odseljavanjem stanovništva, posebno visoko obrazovanog stanovništva, lokalne zajednice gube mlade koje nisu u stanju zadržati. Budućnost niže razvijenijih regija ovisi o prilikama koje nude mladim ljudima koji tamo žive ili se vraćaju nakon školovanja, da se zaposle i osnuju obitelj te potraže karijerne prilike.

U istraživanju među studentima medicine (n=938), Santric-Milicevic i suradnici (2011.) utvrđuju da 81% ispitanika razmišlja o radu u inozemstvu (glavni razlozi za migriranje u inozemstvo su uvjeti rada, veće plaće, kvaliteta života, nedostatak radnih mjesta u Srbiji, bolje prilike za profesionalni napredak, rad i život negdje drugdje, dodatno usavršavanje i bolje pozicioniranje). Za one koji iskazuju migracijske namjere rada u inozemstvu, identificirana je povezanost sa sljedećim varijablama: financijska situacija, socijalne mreže (rođaci ili prijatelji u inozemstvu), poznavanje dva strana jezika, spol (muški), i prethodno iskustvo boravka u inozemstvu.

Plopeanu i suradnici (2020) uočavaju obrazac migracijskih namjera studenata: ispitanici koji imaju višu razinu dohotka svoje obitelji i višu dob manje su skloni migracijama.

Gherheș i suradnici (2020) u istraživanju (n=1,782) ekonomskih čimbenika identificiraju glavne pokretače migracija: društveni razlozi, obiteljski razlozi, kultura. Ispitanici koji svoju ekonomsku situaciju procjenjuju lošijom iskazuju veće migracijske namjere u inozemstvo.

Hemming i suradnici (2018) istražuju mobilnost mladih. Nalazi upućuju da mladi migriraju kako bi izbjegli nepovoljne društveno-ekonomske okolnosti u svojim zemljama. Migracije u ovom kontekstu vezane su za poboljšanje životnih situacija mladih te pristup europskom tržištu rada u korist vlastite tranzicije.

Ciarniene i Kumpikaite (2011) istražuju tzv. push i pull čimbenike migracija. Ekonomski razlozi su glavni uzroci migracija.

Van Mol (2016) istražuje migracijske namjere mladih, pri čemu je identificirao negativnu povezanost razine blagostanja s migracijskim namjerama.

Na temelju dosadašnjih istraživanja, oblikovana su istraživačka pitanja, ciljevi i hipoteze (Tablica 1).

Za statističku analizu korištene su sljedeće varijable iz upitnika: spol, zadovoljstvo svojim postojećim ekonomskim statusom, procjena prikladnosti mjera aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva, procjena zadovoljstva perspektivnošću regije iz koje ispitanik potječe, namjera vraćanja u svoje mjesto prebivališta (nakon završetka visokog obrazovanja), namjera migriranja (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje privlače ispitanike, potreba financijskog osamostaljenja ispitanika.

Tablica 1. Istraživačka pitanja i hipoteze

Istraživačko pitanje (IP):	Hipoteza (H):
IP 1. Je li procjena perspektivnosti regije povezana s visinom prosječnog mjesečnog prihoda obitelji kojoj ispitanik pripada?	H1. Identificirana je statistički značajna povezanost između visine prosječnog mjesečnog prihoda obitelji kojoj ispitanik pripada i procjene perspektivnosti regije iz koje ispitanik potječe.
IP 2. Je li namjera ostanka (nakon završetka visokog obrazovanja) u mjestu od kuda ispitanik potječe povezana s prosječnim mjesečnim (ukupnim) prihodom obitelji kojoj ispitanik pripada?	H2. Identificirana je statistički značajna povezanost između namjere ostanka življenja u svome mjestu (nakon završetka visokog obrazovanja) i prosječnog mjesečnog (ukupnog) prihoda obitelji kojoj ispitanik pripada.
IP 3. U kakvom su odnosu zadovoljstvo postojećim ekonomskim statusom i procjena adekvatnosti mjera aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva?	H3. Identificirana je statistički značajna povezanost između zadovoljstva postojećim ekonomskim statusom ispitanika i procjene adekvatnosti mjera aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva.
IP 4. U kakvom su odnosu procjena perspektivnosti regije iz koje ispitanici potječu i migracijskih namjera ispitanika u druge zemlje?	H4. Procjena perspektivnosti regije iz koje ispitanici potječu povezana je s namjerom migriranja u druge zemlje.
IP 5. U kakvom su odnosu potreba financijskog osamostaljenja i migracijske namjere ispitanika u druge zemlje koje ih privlače?	H5. Identificirana je statistički značajna povezanost između potrebe financijskog osamostaljenja i migracijskih namjera ispitanika u druge zemlje koje ih privlače.

Izvor: izrada autorice

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Odgovori ispitanika su mjereni Likertovom skalom, s ugrađenom opcijom "3-niti se slažem niti

se ne slažem", čime je zadovoljena opcija da ispitanik može odabrati neutralan stav. Ovo svojstvo daje Likertovoj ljestvici obilježje semi-interval-

nosti koje je nužno za intervalne varijable te dozvoljava širok spektar primjena statističkih procedura (Horvat i Mijoč, 2019). Statistička obrada podataka putem statističkog programa IBM SPSS Statistics 25 definirana je na sljedeći način:

1. U prvoj fazi ispitat će se normalitet distribucije korištenjem statističkih procedura. Za testiranje normalnosti distribucije korištene su numeričke i vizualne metode: mjere asimetrije, zaobljenosti, Kolmogorov-Smirnov test, histogrami, dijagrami stabla i lista te Q-Q grafikoni (Horvat i Mijoč, 2019).
2. U drugoj fazi odabiru se prikladne statističke procedure za testiranje povezanosti varijabli (parametrijske ili neparametrijske).
3. U trećoj fazi slijedi interpretacija i zapis rezultata statističkih procedura uz prihvaćanje/neprihvatanje postavljenih hipoteza.

4. UZORAK ISPITANIKA I NAČIN PROVOĐENJA ANKETIRANJA

Istraživanje je provedeno među studentskom populacijom u Republici Hrvatskoj u okviru izrade doktorske disertacije autorice. Doktorska disertacija "Radna snaga budućnosti - problemi i prilike studentske populacije" izrađena je pod mentorstvom prof. dr. sc. Jerka Glavaša na Poslijediplomskom doktorskom studiju Management na Ekonomskom fakultetu u Osijeku i obranjena je 18. prosinca 2020. godine. U ovom radu prikazuju se do sada neobjavljeni rezultati iz spomenute disertacije (Bartolović, 2020). Upitnik je distribuiran studentima posredstvom ustanova visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Podaci o ustanovama visokog obrazovanja i elektroničkim adresama prikupljeni su na javno dostupnim mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja. Anketa je poslana na ukupno 129 elektroničkih adresa ustanova visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Ispitanicima je zajamčena anonimnost pri ispunjavanju online upitnika i mogli su u bilo kojem trenutku odustati od istraživanja,

što je i učinilo četvero ispitanika. Ispitanici nisu mogli utjecati jedni na druge, čime je osigurana neovisnost opažanja. Prikupljeno je 356 potpunih odgovora koji čine uzorak. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 21. svibnja do 7. srpnja 2020. godine. Uvažavajući preporuke koje su dali istraživači u prethodnim sličnim istraživanjima (Cairns i Smyth, 2011., Gherheș i sur., 2020.), u anketu su uključeni studenti završnih godina studija različitih znanstvenih područja kako bi se postigla heterogenost ispitanika u uzorku.

Sve promatrane varijable koje su sadržane u hipotezama imaju K-S test normalnosti na razini $p < ,05$, što sugerira na distribuciju koja se razlikuje od normalne. Međutim, sve ostale procedure testiranja normalnosti distribucije koje su poduzete upućuju na drugačiji zaključak: intervali vrijednosti mjera asimetrije i mjera zaobljenosti za svaku promatranu varijablu nalaze se unutar granica $\pm 1\sigma$. Nadalje, Q-Q grafikoni upućuju na nalaz da distribucije odgovora slijede normalnu distribuciju (točke prikazane blizu ili oko ravne linije). Potom, Q-Q grafikoni detrendiranih normalnih podataka upućuju da se 95% podataka nalazi unutar intervala ± 2 , što upućuje na distribuciju nalik normalnoj. Nadalje, sječena aritmetička sredina u svim promatranim varijablama približna je aritmetičkoj sredini. Odlučeno je da se koriste parametrijske statističke procedure, u ovom slučaju Pearsonov koeficijent korelacije (dvosmjerni test) za testiranje povezanosti varijabli. S obzirom na spolnu strukturu, 57,6% ispitanika je ženskog, a 42,4% ispitanika muškog spola.

5. REZULTATI OBRADJE STATISTIČKIH PROCEDURA I INTERPRETACIJA REZULTATA

a) Hipoteza H1

U interpretaciji rezultata u okviru hipoteze H1 sudjeluju dvije varijable čiji se podaci deskriptivne statistike navode u nastavku:

- deskriptivna statistika varijable "prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji

kojoj pripadate“: aritmetička sredina: 4,94, sječena aritmetička sredina, varijanca: 7,160, standardna devijacija: 2,676.

- deskriptivna statistika varijable “zadovoljstva svojim postojećim ekonomskim statusom“: aritmetička sredina: 3,39, sječena aritmetička sredina: 3,43, varijanca: 1,466, standardna devijacija: 1,211.

Tablica 2. Testiranje povezanosti varijabli sadržanih u hipotezi

	1	2	
1. Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete?	Pearson Correlation	1	,125*
	Sig. (2-tailed)		,018
	N	356	356
2. Prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji kojoj pripadate:	Pearson Correlation		1
	Sig. (2-tailed)		
	N		356

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Podaci upućuju da ispitanici koji ostvaruju viši prosječan mjesečni prihod (ukupni) iskazuju veće zadovoljstvo perspektivnošću regija iz kojih potječu ($r=,125$, $n=356$, $p=,018$). Hipoteza H1 se prihvaća.

b) Hipoteza H2

U interpretaciji rezultata u okviru hipoteze H2 sudjeluju dvije varijable čiji se podaci deskriptivne statistike navode u nastavku:

- podaci deskriptivne statistike varijable “prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji kojoj pripadate“ navedeni su u okviru obrade hipoteze H1.
- deskriptivna statistika varijable “nakon završetka visokog obrazovanja ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem“: aritmetička sredina: 3,07, sječena aritmetička sredina: 3,07, varijanca: 1,607, standardna devijacija: 1,268.

Tablica 3. Testiranje povezanosti varijabli sadržanih u hipotezi

	1	2	
1. Prosječan mjesečni prihod (ukupan) obitelji kojoj pripadate:	Pearson Correlation	1	,108*
	Sig. (2-tailed)		,041
	N	356	356
2. Nakon završetka visokog obrazovanja ostajem živjeti u svome mjestu od kuda potječem.	Pearson Correlation		1
	Sig. (2-tailed)		
	N		356

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Nalazi upućuju da je identificirana statistički značajna povezanost između dvije promatrane varijable. Ispitanici koji imaju viši prosječan mjesečni prihod obitelji kojoj pripadaju iska-

zuju veće namjere ostanka (nakon završetka visokog obrazovanja) u svome mjestu od kuda potječu ($r=,108$, $n=356$, $p=,041$). Hipoteza H2 se prihvaća.

c) Hipoteza H3

U interpretaciji rezultata u okviru hipoteze H3 sudjeluju dvije varijable čiji se podaci deskriptivne statistike navode u nastavku:

- Podaci deskriptivne statistike varijable “Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog

iskustva adekvatne za mene”: aritmetička sredina: 2,70, sječena aritmetička sredina: 2,69, varijanca: 0,801, standardna devijacija: 0,895.

- Podaci deskriptivne statistike varijable “procijenite koliko ste zadovoljni svojim postojećim ekonomskim statusom“ prikazane su u okviru obrade hipoteze H1.

Tablica 4. Testiranje povezanosti varijabli sadržanih u hipotezi

		1	2
1. Koliko ste zadovoljni svojim postojećim ekonomskim statusom?	Pearson Correlation	1	,307**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	356	356
2. Smatram da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne za mene.	Pearson Correlation		1
	Sig. (2-tailed)		
	N		356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Nalazi sugeriraju da ispitanici koji iskazuju višu razinu zadovoljstva svojim postojećim ekonomskim statusom smatraju da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne ($r = ,307$, $n = 356$, $p = ,000$). Hipoteza H3 se prihvaća.

d) Hipoteza H4

U interpretaciji rezultata u okviru hipoteze H4 sudjeluju dvije varijable čiji se podaci deskriptivne statistike navode u nastavku:

Deskriptivna statistika varijable „Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete“ opisana je u okviru hipoteze H1.

- deskriptivna statistika varijable “Namjeravam migrirati (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje me privlače”: aritmetička sredina: 2,63, sječena aritmetička sredina: 2,59, varijanca: 1,535, standardna devijacija: 1,239.

Tablica 5. Testiranje povezanosti varijabli sadržanih u hipotezi

		1	2
1. Procijenite koliko ste zadovoljni perspektivnošću regije iz koje potječete?	Pearson Correlation	1	-,237**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	356	356
2. Namjeravam migrirati (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje me privlače	Pearson Correlation		1
	Sig. (2-tailed)		
	N		356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Ispitanici koji višom ocjenom procjenjuju zadovoljstvo perspektivnošću regije iz koje potječu iskazuju nižu namjeru migriranja (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje ih privlače ($r = -.237$, $n = 356$, $p = .000$). Hipoteza H4 se prihvaća.

e) Hipoteza H5

U interpretaciji rezultata u okviru hipoteze H5 sudjeluju dvije varijable čiji se podaci deskriptivne statistike navode u nastavku:

Podaci deskriptivne statistike varijable "Nakon završetka visokog obrazovanja najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti": aritmetička sredina: 4,32, sječena aritmetička sredina: 4,43, varijanca: 0,771, standardna devijacija: 0,878.

Deskriptivna statistika varijable "Namjeravam migrirati (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje me privlače" prikazana je u okviru obrade hipoteze H4.

Tablica 6. Testiranje povezanosti varijabli sadržanih u hipotezi

	1	2	
1. Nakon završetka visokog obrazovanja najvažnija potreba mi je što prije se financijski osamostaliti.	Pearson Correlation	1	,141**
	Sig. (2-tailed)		,008
	N	356	356
2. Namjeravam migrirati (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje me privlače.	Pearson Correlation		1
	Sig. (2-tailed)		
	N		356

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Izvor: izrada autorice

Sukladno nalazima može se zaključiti da je utvrđena statistički značajna, pozitivna povezanost između potrebe ispitanika da se što prije financijski osamostale i namjere migriranja u druge zemlje koje ih privlače nakon završetka obrazovanja ($r = .141$, $n = 356$, $p = .008$). Hipoteza H5 se prihvaća.

6. REZULTATI I RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja te poveznice s dosadašnjim rezultatima istraživanja su sljedeći:

H1. Podaci upućuju da ispitanici koji ostvaruju viši prosječan mjesečni prihod (ukupni) iskazuju veće zadovoljstvo perspektivnošću regija iz kojih potječu ($r = .125$, $n = 356$, $p = .018$).

H2. Ispitanici koji imaju viši prosječan mjesečni prihod obitelji kojoj pripadaju iskazuju veće namjere ostanka (nakon završetka visokog obrazovanja) u svome mjestu od kuda potječu ($r = .108$, $n = 356$, $p = .041$). Ovaj nalaz korelira s nalazima Plopeanu i suradnika koji dokazuju da viša razina obiteljskog dohotka negativno

utječe na migracijske namjere. Isti nalaz prijavljuje Van Mol (2016), gdje mladi koji imaju višu razinu blagostanja iskazuju niže migracijske namjere.

H3. Nalazi sugeriraju da ispitanici koji iskazuju višu razinu zadovoljstva svojim postojećim ekonomskim statusom smatraju da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne ($r = .307$, $n = 356$, $p = .000$).

H4. Ispitanici koji višom ocjenom procjenjuju zadovoljstvo perspektivnošću regije iz koje potječu iskazuju nižu namjeru migriranja (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje ih privlače ($r = -.237$, $n = 356$, $p = .000$). Ovaj nalaz korelira s nalazima istraživanja Plopeanu i suradnika (2020), Hemming i suradnika (2018).

H5. Sukladno nalazima može se zaključiti da je identificirana statistički značajna pozitivna povezanost između potrebe ispitanika da se što prije financijski osamostale i namjere migriranja u druge zemlje koje ih privlače nakon završetka

visokog obrazovanja ($r=,141$, $n=356$, $p=,008$). Ovaj nalaz korelira s nalazom Santric-Milicevic i suradnika (2011), koji također identificiraju statistički značajnu povezanost migracijskih namjera mladih prema inozemstvu i veće plaće. Ovaj nalaz također korelira s istraživanjem Gherheş i suradnika (2020) gdje ispitanici koji svoju ekonomsku situaciju procjenjuju lošijom iskazuju

veće migracijske namjere za rad u inozemstvu. Podaci također koreliraju s nalazom Hemming i suradnika (2018), koji tvrde da mladi migriraju kako bi izbjegli nepovoljne društveno-ekonomske okolnosti u svojim zemljama u korist vlastite tranzicije. Podaci djelomično koreliraju s nalazima Ciarniene i Kumpikaite (2011), s obzirom da su glavni razlozi migracija ekonomske prirode.

Tablica 7. Sažeti prikaz rezultata statističke obrade hipoteza

Redni broj hipoteze:	Hipoteza	Rezultat statističke obrade podataka	Poveznica rezultata obrade s drugim istraživanjima
H1	Hipoteza 1: Identificirana je statistički značajna povezanost između visine prosječnog mjesečnog prihoda obitelji kojoj ispitanik pripada i procjene perspektivnosti regije iz koje ispitanik potječe.	Potvrđena ($r=,125$, $n=356$, $p=,018$)	
H2	Hipoteza 2: Identificirana je statistički značajna povezanost između namjere prebivanja i rada u svom mjestu (nakon završetka visokog obrazovanja) i prosječnog mjesečnog prihoda (ukupnog) obitelji kojoj ispitanik pripada	Potvrđena ($r=,108$, $n=356$, $p=,041$)	Plopeanu i sur.(2020) Van Mol (2016)
H3	Hipoteza 3: Identificirana je statistički značajna povezanost između zadovoljstva postojećim ekonomskim statusom ispitanika i procjene adekvatnosti mjera aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva	Potvrđena ($r=,307$, $n=356$, $p=,000$)	
H4	Hipoteza 4: Procjena perspektivnosti regije iz koje ispitanici potječu povezana je s namjerom migriranja u druge zemlje	Potvrđena ($r= -,237$, $n=356$, $p=,000$)	Plopeanu i sur.(2020), Hemming i sur.(2018)
H5	Identificirana je statistički značajna povezanost između potreba financijskog osamostaljenja i migracijskih namjera ispitanika u druge zemlje koje ih privlače	Potvrđena ($r=,141$, $n=356$, $p=,008$)	Santric-Milicevic i sur. (2011) Gherheş i sur.(2020) Hemming i sur.(2018) Ciarniene i Kumpikaite (2011)

Izvor: izrada autorice

7. ZAKLJUČAK

U istraživanjima se termin odljev mozgova pojavljuje 60-ih godina prošlog stoljeća, a označava posljedicu izostanka doprinosa visokog obrazovanja ekonomskom razvoju zemlje. Mnoge zemlje nastoje zadržati svoje visoko obrazovano stanovništvo i privlačiti takve pojedince iz drugih zemalja. Predviđanja migracije stanovništva, ni-

ska stopa fertiliteta i nizak udio visoko obrazovanog stanovništva čini Republiku Hrvatsku visoko ranjivom zemljom, zbog čega se ona svrstava u skupine zemalja s najvišim procijenjenim stopama odseljavanja domicilnog stanovništva.

Mladi bez radnog iskustva su na tržištu rada posebno ranjiva skupina, pa oni čine ciljanu skupinu Aktivne politike zapošljavanja. Aktivna politika zapošljavanja ima za cilj mladima osi-

gurati što raniji ulazak na tržište rada i stjecanje prvog radnog iskustva. Prethodna istraživanja pokazuju da mladi već tijekom studija razmišljaju o migracijama i financijskom osamostaljivanju. Ovo istraživanje oblikovano je na temelju preporuka ranijih istraživanja Cairns i Smyth, 2011., te Gherheş i suradnika, 2020. Varijable u anketnom upitniku preuzete su iz sličnih prethodnih istraživanja koje su proveli Kainth (2010), Santric-Milicevic i suradnici (2011), Plopeanu i suradnici (2020), Gherheş i suradnici (2020), Hemming i suradnici (2018), Ciarriene i Kumpikaite (2011) i Van Mol (2016). Svih pet postavljenih hipoteza su prihvaćene. Rezultati ovog istraživanja sugeriraju sljedeće zaključke: ispitanici koji ostvaruju viši prosječan mjesečni (ukupni) prihod iskazuju veće zadovoljstvo perspektivnošću regija iz kojih potječu (H1 potvrđena). Nadalje, ispitanici koji imaju viši prosječan mjesečni prihod obitelji kojoj pripadaju iskazuju veće namjere ostanka (nakon završetka visokog obrazovanja) u svom mjestu od kuda potječu (H2 potvrđena). Ispitanici koji iskazuju višu razinu zadovoljstva svojim postojećim ekonomskim statusom smatraju da su mjere aktivne politike zapošljavanja za stjecanje prvog radnog iskustva adekvatne (H3 potvrđena). Također, ispitanici koji višom ocjenom procjenjuju zadovoljstvo perspektivnošću regije iz koje potječu iskazuju nižu namjeru migriranja (nakon završetka visokog obrazovanja) u druge zemlje koje ih privlače (H4 potvrđena).

Sukladno nalazima, zaključuje se da je identificirana statistički značajna pozitivna povezanost između potrebe ispitanika da se nakon završetka visokog obrazovanja što prije financijski osamostale i namjere migriranja u druge zemlje koje ih privlače (H4 je potvrđena).

Promatrano u svjetlu nedostatka radne snage zbog migracija stanovništva u druge, razvijenije zemlje Europske unije i svijeta te zaustavljanja procesa migracija stanovništva izvan Republike Hrvatske, nalazi hipoteza H1 (perspektivnost regija), H2 (namjera ostanka u svome mjestu iz kojega ispitanici potječu), H3 (zadovoljstvo postojećim ekonomskim statusom ispitanika, mjere aktivne politika zapošljavanja), H4 (odsustvo namjere migriranja u druge zemlje), H5

(potreba financijskog osamostaljenja ispitanika) važni su za nositelje javnih politika, jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave te poslodavce.

8. OGRANIČENJA ISTRAŽIVANJA I PREPORUKE ZA DALJNJA ISTRAŽIVANJA

S obzirom da istraživanja namjera i stavova sadrže u sebi bihevioralnu, kognitivnu i emocionalnu komponentu, namjere se ne moraju nužno pretočiti u konkretna ponašanja kada za to dođe vrijeme, što kod ovakvih istraživanja uvijek predstavlja svojevrstan rizik u zaključivanju jer je riječ tek o namjerama i planovima. Okolnosti se uvijek mogu promijeniti, a uslijed promijenjenih okolnosti, migracijski obrasci se mogu također mijenjati. To je prihvatljiv rizik u ovakvim istraživanjima i ovakva istraživanja treba provoditi i ubuduće kako bi se uočile eventualne promjene u migracijskim obrascima ili potvrdili dosadašnji obrasci.

Usprkos rizicima koji su spomenuti, nalazi u ovom istraživanju upućuju na povezanost s prethodnim istraživanjima u kojima su također uočeni slični migracijski obrasci. Iako je istraživanje provedeno tijekom pandemije, korelira s prethodnim nalazima prije 2020. godine.

U idućem razdoblju trebalo bi ponoviti istraživanje na što većem uzorku ispitanika zbog usporedivosti podataka, kako bi se dobio uvid mijenjaju li se migracijski obrasci i u kojem smjeru te kako bi se mjere Aktivne politike zapošljavanja, odnosno omogućavanje stjecanja prvog radnog iskustva u što kraćem roku nakon završetka obrazovanja i doprinos financijskoj samostalnosti korisnika mjera, prilagođavale aktualnim potrebama korisnika takvih mjera. Nadalje, bilo bi korisno provesti istraživanje među ispitanicima koji su koristili mjere Aktivne politike zapošljavanja o njihovim iskustvima i njihovom zadovoljstvu pristupom tržištu rada, uvjetima rada te procjeni mogućnosti daljnjeg razvoja karijere, s ciljem dobivanja potpune slike o iskustvima mladih na tržištu rada u dužem vremenskom razdoblju, a ne samo o mladima koji su pri kraju školovanja i tek im slijedi tranzicija na tržište rada.

9. LITERATURA

- Bartolović, V. (2020). *Radna snaga budućnosti – problemi i prilike studentske populacije* [Neobjavljena doktorska disertacija]. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku.
- Cairns, D. i Smyth, J. (2011). I wouldn't mind moving actually: Exploring student mobility in Northern Ireland. *International Migration*, 49(2), 135–161. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2009.00533.x>
- Carrington, W. i Detragiache, E. (1999). How extensive is the brain drain? *Finance and Development*. 36(2). <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1999/06/carringt.htm>
- Ciarniene, R., i Kumpikaite, V. (2011). International labour migration: Students viewpoint. *Engineering Economics*, 22(5). <https://doi.org/10.5755/j01.ee.22.5.971>
- European Commission, Joint Research Centre (2018). *Demographic and human capital scenarios for the 21st century: 2018 assessment for 201 countries: Executive summary*. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2760/7451>
- Gherheș, V., Dragomir, G.-M., i Cernicova-Buca, M. (2020). Migration intentions of Romanian engineering students. *Sustainability*, 12(12), 4846. <https://doi.org/10.3390/su12124846>
- Hemming, K., Schlimbach, T., Tillmann, F., Nienaber, B., Roman, M. i Skrobanek, J. (2018). Structural framework conditions and individual motivations for youth-mobility: A macro-micro level approach for different European country-types. *Migration Letters*, 16, 45-59. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=733524>
- Horvat, J. i Mijoč, J. (2019). *Istraživački SPaSS*. Ljevak.
- Kainth, G.S. (2010). *Push and pull factors of migration: A case study of brick kiln migrant workers in Punjab* (MPRA30036). The Munich Personal RePEc Archive. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/30036/1/MPRA_paper_30036.pdf
- Koslowski, R. (2013). selective migration policy models and changing realities of implementation. *International Migration*, 52(3), 26–39. <https://doi.org/10.1111/imig.12136>
- Pitó, K. (2015). „Nálunk (...) minden ötödik órában elhagyja az országot egy orvos” = “A doctor leaves the country every five hours”. *Tér és Társadalom* 29(3), 93-114. <https://doi.org/10.17649/TET.29.3.2683>.
- Plopeanu, A. P., Homocianu, D., Sandu, C. B. i Jaba, E. (2020). Exploring the migration intention of Romanian students in Economics. *Prague Economic Papers*, 2020(3), 330–350. <https://ideas.repec.org/a/prg/jnlpep/v2020y2020i3id736p330-350.html>
- Santric-Milicevic, M. M., Terzic-Supic, Z. J., Matejic, B. R., Vasic, V. i Ricketts, T. C. (2014). First- and fifth-year medical students' intention for emigration and practice abroad: A case study of Serbia. *Health Policy*, 118(2), 173–183. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2014.09.018>
- Van Mol, C. (2016). Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth Studies* 19(10). <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1166192>
- World Bank (2019). *Migration and brain drain*. Europe and Central Asia Economic Update. World Bank Group. <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/document-detail/657051570692065211/world-bank-eca-economic-update-fall-2019>

RELATIONSHIP BETWEEN REGIONAL PERSPECTIVES, YOUTH MIGRATION INTENTIONS AND ACTIVE EMPLOYMENT POLICY

ABSTRACT

An active employment policy aims to enable young people to enter the labor market as quickly as possible after formal education and to gain their first work experience. According to previous research, young people think about migration as their “own strategy” for overcoming the unfavorable economic circumstances they are faced with on the one hand, and the need for financial independence on the other. The research defined five hypotheses related to young people and their migration intentions, perspective of the regions in which they live, assessment of the level of family income, and assessment of the adequacy of Active Youth Employment Policy measures. The data suggested that young people whose families earn more monthly income show more satisfaction with prospects of the regions they come from, express more intentions to stay in their place of origin (after graduation), more satisfaction with Active Employment Policy measures, and lower intention to migrate to other countries. On the contrary, young people who need to become financially independent as soon as possible show more intentions to migrate after graduation to other countries that attract them. Being considered in light of labor shortages due to previous migrations to other, more developed countries of the European Union and the world, the research results should be useful to policy makers, local self-government units and regional self-government units, as well as to employers. The research is in line with previous researches performed by other authors on the causes of youth migration. Although conducted in the pandemic year 2020, current migration patterns of the population, and, in this case, the migration intentions of young people in higher education are confirmed.

Keywords: active employment policy; financial independence; migration intentions; young people; perspective of the region.